

ПРАВОВА ПРИРОДА BITCOIN В УКРАЇНІ

Синюта РТ.,

З курс, юридичний факультет,

Львівський національний університет імені Івана Франка

Сучасні технології у світі не стоять на місці. З їх розвитком виникає потреба у належному нормативному регулюванні нових суспільних відносин, що виникають як результат технічного прогресу.

Однією з інновацій національного законодавства є запровадження в Україні електронних грошей. Так, відповідно до ст.15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», електронні гроші - одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж особа, яка їх випускає, і є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується в готівковій або безготівковій формі. Випуск електронних грошей може здійснювати виключно банк. Банк, що здійснює випуск електронних грошей, бере на себе зобов'язання з їх погашення.

Однак, з розвитком суспільних відносин появились нові платіжні системи, не передбачені національним законодавством. Найбільш поширеною і популярною є Bitcoin - однорангова платіжна система і водночас перша у світі криптовалюта, яка працює через блокчейн. Blockchain або блокчейн - це розподілена база даних про транзакції, яка формується на основі консенсусу між учасниками розподіленої мережі Bitcoin.¹

Україна входить у топ-5 країн світу за кількістю користувачів з різними біткоїн-гаманцями.² Не зважаючи на широке поширення Bitcoin, в національному законодавстві повністю відсутні будь-які норми, які б регулювали їх обіг. Проте є лист-роз'яснення Національного Банку України від 10.11.2014, в якому він розглядає «віртуальну валюту/криптовалюту» Bitcoin як грошовий сурогат, який не має забезпечення реальною вартістю і не може використовуватися фізичними та юридичними особами на території України як засіб платежу, оскільки це суперечить нормам українського законодавства.³ У ст.1 Закону Украї-

¹ Правовое регулирование криптовалютного бизнеса. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://axon.partners/wp-content/uploads/2017/02/Global-Issues-of-Bitcoin-Businesses-Regulation.pdf>

² Bitcoin в Україні: правовий статус. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://yur-gazeta.com/golovna/bitcoin-v-ukrayini-pravoviy-status.html>

³ Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=11879608

ни «Про Національний банк України» грошовий сурогат визнається як будь-які документи у вигляді грошових знаків, що відрізняються від грошової одиниці України, випущені в обіг не Національним банком України і виготовлені з метою здійснення платежів в господарському обороті, крім валютних цінностей. Відповідно, висновок НБУ не має правових підстав, адже біткоїн не має нічого спільного з грошовими знаками.

Щодо судової практики, то є ряд ухвал про проведення гласних та негласних слідчих дій стосовно осіб, які організували виготовлення та емісію криптовалюти біткоїн. Дуже часто в таких ухвалях містилося посилання на вище згаданий лист НБУ, як аргумент на користь незаконності обігу біткоїнів. Проте жодного вироку ухвалено судом не було, а останні процесуальні рішення були прийняті 2015 року. Воно й не дивно, адже, хоч і обіг криптовалюти не врегульований законодавством, незаконним він не є.

Важливими для розуміння позиції держави стосовно правового статусу біткоїнів є рішення у цивільній справі Дарницького районного суду м.Києва¹, а згодом Апеляційного суду міста Києва². Предметом позову виступила не здійснена оплата за послуги за договором підряду, яка мала бути здійснена біткоїнами. Розглянувши справу, Апеляційний суд дійшов до висновку, що Bitcoin не є річчю в розумінні ст. 179 ЦК України та не має ознак матеріального світу. Також, Bitcoin не є продукцією. При цьому, колегія суддів відхиляє посилання позивача на те, що цифрова продукція Bitcoin - це майнові права, як безпідставні, оскільки вони не ґрунтуються на нормах чинного законодавства. Так, відповідно до ст. 3 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» майновими правами визнаються будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності, у тому числі права, які є складовими частинами права власності, а також інші специфічні права та права вимоги. На думку колегії, Bitcoin не має ознак майнових прав. Суд, враховуючи загальні положення про способи захисту порушеного права та судові рішення, не може зобов'язати відповідача передати позивачу речі, які не мають ознак матеріального світу. Отже, виходить, що особа, права якої під час відносин, пов'язаних із біткоїнами, порушені, не може їх захистити у судовому порядку.

¹ Рішення Дарницького районного суду міста Києва у справі № 753/599/16-ц. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56686444>

² Рішення Апеляційного суду міста Києва у справі № 753/599/16-ц. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62052778>

Прецедентним випадком в українській біткоїн-індустрії є формування статутного капіталу юридичної фірми Axon Partners повністю з криптовалюти.¹ Правовою підставою для цього є ст. 13 Закону України «Про господарські товариства», в якій зазначено, що вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом. Тобто державний реєстратор оцінив біткоїн як об'єкт, який має грошову оцінку.

Стосовно оподаткування операцій з Bitcoin, то до криптовалютних операцій в Україні застосовуються стандартні правила сплати податків на доходи фізичної особи чи прибуток юридичної особи. Варто зазначити, що біткоїн не є товаром, а тому не може оподатковуватися ПДВ. У своєму рішенні у справі «Skatteverket v David Hedqvist» Європейський суд з прав людини дійшов до висновку, що операції з Bitcoin звільняються від ПДВ, бо належать до платіжних операцій з валютою, грошовими знаками та монетами.²

Підсумовуючи все вище згадане, робимо висновок, що, відповідно до законодавства України, Bitcoin не є грошима чи засобом платежу, не може бути товаром, адже не є річчю у розумінні ЦК України, і не може бути предметом бартеру, бо не має матеріальних ознак. На нашу думку, це сукупність інформації, яка має грошову оцінку. Тому, для належного регулювання обігу біткоїнів та проведення операцій з ними, необхідним є якнайшвидше законодавче вирішення статусу криптовалюти в Україні.

Науковий керівник: Верес І.Я., к.ю.н., доцент.

¹ Украинские компании начинают вносить биткоин в уставной капитал. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://forklog.com/ukrainskie-kompanii-nachinayut-vnosit-bitkoin-v-ustavnoj-kapital/>

² Court of Justice of the European Union PRESS RELEASE No 128/15. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2015-10/cp150128en.pdf>